

HALACHIC AND HASHKAFIC ISSUES IN CONTEMPORARY SOCIETY

SERIES 3: 3 - TZADIK v'RA LO THEODICY AND THE PROBLEM OF EVIL - PART 2 OU ISRAEL/BEIT KENESSET HANASI - FALL 2024

- We saw in Part 1 that there is more than one legitimate Jewish response to the Problem of Evil/Suffering.
- We began with an analysis of Skeptical Theism which maintains the firm belief in an Omniscient, Omnipotent and Omnibenevolent God even though innocent people suffer terribly in life. Skeptical Theism responds that it is simply impossible to understand the thinking of God. As such, our lack of understanding is not a challenge to the existence or actions of God. Instead we must adopt a different response and we will see in the following shiur that Skeptical Theism is often accompanied by Antitheodicies - responses to suffering which reject as inappropriate or immoral any justification or explanation of God but demand an entirely different approach.
- In this shiur we will look at Punishment Theodicies which seek to explain the suffering on the grounds that it is justified due to sin, although not necessarily the sin of the sufferer. We will also look briefly at the concept of Yissurin Shel Ahava.

A] PUNISHMENT THEODICIES

A1] SUFFERING IS OFTEN (ALWAYS?) A RESULT OF PUNISHMENT DUE TO SIN

- The nexus between misdeed and suffering seems to be presented very clearly in the Chumash and Tanach.

1. (יג) וְהָיָה אִם-שָׁמַעַתְּ תִשְׁמְעוּ אֶל-מִצְוֹתַי אֲשֶׁר אֲנִי מֵצִוְהָ אֶתְכֶם הַיּוֹם לֵאמֹר הִנֵּה אֵלֹהֵיכֶם וְלַעֲבֹדוֹ בְּכָל-לִבְבְּכֶם וּבְכָל-נַפְשְׁכֶם: (יד) וְנָתַתִּי מִטֶּר-אֶרְצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֶה וּמִלְקוֹשׁ וְאֶסְפֹּת דֶּגְלֶךָ וְתִירֶשֶׁךָ וְיִצְהַרְךָ: (טו) וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשִׂדְךָ לְבְהֶמְתְּךָ וְאֶכְלֶתָ וְשִׁבְעָתָ: (טז) הִשְׁמַרְנוּ לָכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם וְסִרְתֶּם וְעַבַּדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם: (יז) וְחָרָה אֶפְיָהּ בָּכֶם וְעָצַר אֶת-הַשָּׁמַיִם וְלֹא-יִהְיֶה מָטָר וְהִיאֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת-יְבוּלָהּ וְאֲבַדְתֶּם מְהֵרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר ה' נָתַן לָכֶם:

דברים יא-יג-יז

The Torah states that if we observe mitzvot we will have peace and plenty but if we break them we will endure suffering.

2. על שלש עבירות נשים מתות בשעת לידתן - על שאינן זהירות בנדה ובחלה ובהדלקת הנר:

משנה מסכת שבת פרק ב משנה ו

The Mishna seems to present a clear connection between sin and death.

3. רבי מאיר אומר לעולם ילמד אדם את בנו אומנות נקיה וקלה ויתפלל למי שהעושר והנכסים שלו. שאין אומנות שאין בה עניות ועשירות שלא עניות מן האומנות ולא עשירות מן האומנות אלא הכל לפי זכותו. רבי שמעון בן אלעזר אומר ראית מימך חיה ועוף שיש להם אומנות והן מתפרנסין שלא בצער. והלא לא נבראו אלא לשמשני ואני נבראתי לשמש את קוני. אינו דין שאתפרנס שלא בצער! אלא שהרעותי מעשי וקפחתי את פרנסתי.

משנה מסכת קידושין פרק ד משנה יד

R. Meir teaches in the Mishna that success and failure in business is clearly linked to one's merits. He blames his own business failures on his sins.

4. במדה שאדם מודד בה מודדין לו. ... שמשון הלך אחר עיניו לפיכך נקרו פלשתים את עיניו ....

משנה מסכת סוטה פרק א משנה ז-ח

The Mishna teaches (in the context of the death of the Sota) that we are paid back in life according to how we act.

5. אָמַר רַב אֲמִי: אֵין מִיתָה בְּלֹא חַטָּא, וְאֵין יְסוּרִין בְּלֹא עוֹן.

שבת נה.

Rav Ami teaches - there is no death or without sin and there is no suffering without iniquity (but see below).

6. כִּי אָדָם אֵין צַדִּיק בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה טוֹב וְלֹא יַחֲטִיא:

קהלת זכ

Every human being sins.

7. כִּי אָדָם אֵין צַדִּיק בְּאֶרֶץ - לִפְיֵךְ לִרְיָךְ לִפְשָׁפֶשׂ צַמְעָשִׁי.

רש"י שם

Rashi understands this verse to be warning us to check our own actions since we will certainly have sinned.

8. אָמַר רַבָּא וְאִיתִימָא רַב חֲסָדָא: אִם רֹאה אָדָם שִׁסּוּרִין בָּאֵין עָלָיו - יִפְשָׁפֶשׂ בְּמַעֲשָׁיו, שְׁנֵאמַר (איכה ג'מ) נִחַפְּשָׁה דְרָכֵינוּ וְנִחַלְקָה וְנִשְׁנִיבָה עַד-ק'. פֶּשֶׁשׁ וְלֹא מִצָּה - יִתְּלָה בְּבִטּוֹל תּוֹרָה, שְׁנֵאמַר (תהלים צד"ב) אֲשֶׁרִי הִנֵּכְךָ אֲשֶׁר-תִּיַסְרֵנִי יְיָ וְתִלְמַדְנִי.. וְאִם תִּלָּה וְלֹא מִצָּה - בִּידוּעַ שִׁסּוּרִין שֶׁל אַהֲבָה הֵם ....

ברכות ה.

If we experience suffering c.v., Chazal instruct us to look to our actions since it was almost certainly caused by sin. If we cannot find a sin then it was surely due to bitul Torah - not learning Torah with sufficient focus. If we can find no hint of a sin then it could be Yissurin Shel Ahava - afflictions of love. Or could it? We will look at this potential answer below.

9. אִיבַעֲיָא לֵהּ: קְבוּרָה מִשּׁוּם בִּזְיוֹנָא הוּא, אוּ מִשּׁוּם כִּפְרָה הוּא? .... תָּא שְׁמַע: מִדְּאִיקְבוּר צַדִּיק וְאִי אִמְרַת מִשּׁוּם כִּפְרָה - צַדִּיק לִכְפָּרָה צְרִיכִי? - אֵין, דְּכֵתִיב אָדָם אֵין צַדִּיק בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה טוֹב וְלֹא יַחֲטִיא

סנהדרין מו:

Even tzadikim sin and require atonement.

10. אָמַר רַבִּי חִיָּיא בַר אֲבָא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אֵין הַקְדּוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מִקְפָּח שְׂכָר כָּל בְּרִיָּה ....

בבא קמא לח:

Chazal state in a number of places that God never withholds the appropriate reward (or presumably punishment) from any creature.

11. מִקְדָּשׁ רִאשׁוֹן מִפְּנֵי מָה חָרַב? מִפְּנֵי שְׁלֹשׁ דְּבָרִים שֶׁהָיוּ בּוֹ: עֲבוּדָה זָרָה, וּגְלוּי עֲרִיּוֹת, וּשְׁפִיכוֹת דָּמִים. .... אֲבָל מִקְדָּשׁ שֵׁנִי, שֶׁהָיוּ עוֹסְקִין בְּתוֹרָה וּבִמִּצְוֹת וּגְמִילוּת חֲסִדִּים מִפְּנֵי מָה חָרַב? מִפְּנֵי שֶׁהִיתָה בּוֹ שְׁנֵאת חֲנָם. לְלַמֵּד שֶׁשְׁקוּלָה שְׁנֵאת חֲנָם כִּנְגַד שֶׁלֹּשׁ עֲבִירוֹת: עֲבוּדָה זָרָה, גְלוּי עֲרִיּוֹת, וּשְׁפִיכוֹת דָּמִים.

יומא ט:

The First Temple and exile were caused by specific sins - idolatry, murder and immorality. The Gemara seeks to challenge this connection between sin and punishment by the example of the Second Temple during which the Jewish people were ostensibly righteous. In fact they committed an even worse sin - Sinat Chinam! Again, sin let to suffering.

12. פְּעָמִים רֵאתָ הַחֲכָמָה הָעֲלִיוֹנָה לִּהְיוֹשׁ וּלְמַהֵר עוֹנֵשׁ הַחוּטָא (וּבּוֹדָאֵי תִּהְיֶה זֹאת לְטוֹבוֹת הַנֶּעֱנֵשׁ) וּלְהֵאָרֵךְ וּלְהִמָּתֵן זְמַן רַב בְּגִמּוּל הַצַּדִּיקִים (אֲשֶׁר מִזֶּה יִקְרָה בְּעוֹלָם הַזֶּה מִקְרָה צַדִּיק וְרַע לוֹ). לְעוֹמֵת מָה שֶׁפְּעָמִים אַחַדוֹת יֹאדִיק אִפּוֹ לְרַשְׁעִים וְלֹא יַעֲנִישׁ מִיד (אֲשֶׁר מִזֶּה יִקְרָה רַשָּׁע וְטוֹב לוֹ).

ר' יצחק שמואל ריגיו, בכורי העתים החדשים תר"י¹

Reward and punishment is assured, but may be delayed. Sometimes the reward for a tzadik and the punishment for a rasha is so disconnected in time from their original actions that it appears that the tzadik is suffering and the rasha is prospering.²

13. The Holocaust as a phenomenon raises many intractable questions. . . . But the question which concerns us principally is the prophetic question which echoes throughout the generations: why do the righteous suffer – the question of theodicy. A number of possible approaches exist in tackling this problem.

1. R. Yitzhak Reggio (YaShaR) (1784–1855), Austro-Italian scholar and rabbi. This quote is from his contribution to the journal Bikurei Ittim ha-Chadashim, the Hebrew section of of Busch's Jahrbücher (Vienna, 1845).

2. As to how long is 'long', see below. Can this mean the World to Come? Future generations?

a. Not only is it not true that God ignored what was going on, but – on the contrary – the Holocaust represented the fulfillment of His will. We need to recognize this and to confess that it was “because of our sins...,” to see the Holocaust as a punishment, and to answer the question of the suffering of the righteous with another question: why do we ignore our own behavior which preceded the Holocaust? If we are so concerned with the fulfillment of the prophecy of “women consuming their own offspring,” why do we not conduct an equal level of soul-searching when faced with the image of “priest and prophet have been slain in God’s sanctuary”?

R. Aharon Lichtenstein, The Challenges of the Holocaust, summary of his *sicha* on the Tenth of Tevet 5746 (1986)³

14. A Jew must believe and perceive that everything happens at the nod of God, and that the Holy Blessed One does not execute judgment without justice, God forbid. This is fundamental. It is one of the Thirteen Principles of the Jewish Faith, enumerated by Maimonides in his commentary on the *mishna* (Sanhedrin 10:1): "I believe without a doubt that the Creator, blessed be His name, rewards those who observe His commandments and punishes those who violate them." Besides this, it is also a source of strength and joy in times of suffering, as is written in the *Tanya*. "If a person, while in pain, acknowledges his sins (because everyone knows the blemishes of his own heart) and sees why this particular punishment was justly dealt him, he will not complain, God forbid. On the contrary, he will assume that just as God has punished him, so will He nurture him when he repents of his sins, and like a father reconciling with his son, God will comfort him. In these reflections, a person may take courage and joy."

R. Kalonymous Kalman Shapira, Esh Kodesh (Sacred Fire: Torah from the Years of Fury 1939-1942) pp. 210-211

A2] YET CHAZAL APPEAR TO **REJECT** THE VIEW THAT SUFFERING IS DUE TO SIN!

15. מיתביב. אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא: רבונו של עולם, מפני מה קנסת מיתה על אדם הראשון? אמר להם: מצוה קלה צויתו ועבר עליה. אמרו לו: והלא משה ואהרן שקיימו כל התורה כולה ומתו? אמר להם: (קהלת ט"ב) *מִקְלָה אֶחָד לְצַדִּיק וְלָרָשָׁע וְגו'*! הוא דאמר כי האי תנא - דתניא רבי שמעון בן אלעזר אומר: אף משה ואהרן בחטאם מתו, שנאמר (במדבר כ"ג) *וְעַן לֹא־הֶאֱמַנְתֶּם לִי*. הא האמנתם בי - עדיין לא הגיע זמנכם ליפטר מן העולם. מיתביב: ארבעה מתו בעטיו של נחש, ואלו הן: בנימין בן יעקב, ועמרם אבי משה, וישי אבי דוד, וכלאב בן דוד. .... מני? אילימא תנא דמלאכי השרת - והא איכא משה ואהרן! אלא לאו רבי שמעון בן אלעזר היא. ושמע מינה: יש מיתה בלא חטא ויש יסורין בלא עון, ותיבתא דרב אמי - תיבתא

שבת נה:

The Gemara analyses Rav Ami's position that there is no death or suffering without sin and explicitly REJECTS it! There is indeed death and suffering in our world with no sin that can justify it.

- Is this not also the conclusion of the book of Iyov? God criticizes the 3 comforters for the way they speak to Iyov and their assumption that he must have had sinned. Yet we know from the story that he did not sin.

16. Eliphaz the Temanite said in reply:..... Your sinfulness dictates your speech, So you choose crafty language. Your own mouth condemns you—not I; Your lips testify against you..... How your heart has carried you away, How your eyes have failed you, That you could vent your anger on God, And let such words out of your mouth!

What is man that he can be cleared of guilt, One born of woman, that he be in the right? He puts no trust in His holy ones; The heavens are not guiltless in His sight; What then of one loathsome and foul, Man, who drinks wrongdoing like water! .... The wicked man writhes in torment all his days; Few years are reserved for the ruthless. Frightening sounds fill his ears; When he is at ease a robber falls upon him. He is never sure he will come back from the dark; A sword stares him in the face. He wanders about for bread—where is it? He knows that the day of darkness has been readied for him. Troubles terrify him, anxiety overpowers him, ...

He dwells in cities doomed to ruin, In houses that shall not be lived in, That are destined to become heaps of rubble. He will not be rich; His wealth will not endure; His produce shall not bend to the earth. He will never get away from the darkness; Flames will sear his shoots; He will pass away by the breath of His mouth. He will not be trusted; He will be misled by falsehood, And falsehood will be his recompense. He will wither before his time, His boughs never having flourished. He will drop his unripe grapes like a vine; He will shed his blossoms like an olive tree. For the company of the impious is desolate; Fire consumes the tents of the briber; For they have conceived mischief, given birth to evil, And their womb has produced deceit.

Iyov Chapter 16

3. <https://etzion.org.il/en/challenges-holocaust>

17. גמרא. תנו רבנן: (ויקרא כה"ז) וְלֹא תִנּוּן אִישׁ אֶת-עַמִּיתוֹ - באונאת דברים הכתוב מדבר ... הא כיצד? אם היה בעל תשובה אל יאמר לו זכור מעשיך הראשונים. ... אם היו יסורין באין עליו, אם היו חלאים באין עליו, או שהיה מקבר את בניו, אל יאמר לו כדרך שאמרו לו חבריו לאיוב ...

בבא מציעא נח:

The approach of Iyov's comforters is singled out as the very epitome of verbal abuse! We may never tell another person that suffering came to them due to their sins⁴.

A3] YET SINS CAN BE MORE SUBTLE THAN WE THINK

18. (איוב ב"ז) כָּכָל-זֹאת לֹא-חָטָא אִיּוֹב בְּשִׁפְתָיו - אמר רבא: בשפתיו לא חטא, בלבו חטא.

בבא בתרא טז.

Chazal point out that even if Iyov did not sin openly, there was nevertheless an element of sin in his intention.

19. כשבא עליו ההוא פורענות גדול אמר לפני הקדוש ברוך הוא - רבנו של עולם לא הייתי מאכיל רעבים ומשקה צמאים!! שנאמר (איוב לא"ז) וְאֶכֶל פִּתִּי לִבְדִּי וְלֹא-אֶכֶל יְתוֹם מִמֶּנָּה. ולא הייתי מלביש ערומים!! שנאמר (איוב לא"ב) וּמִגֵּז כִּבְשֵׁי יִתְחַקֵּם. אעפ"כ א"ל הקדוש ברוך הוא לאיוב - איוב, עדיין לא הגעת לחצי שיעור של אברהם!! אתה יושב ושוהה בתוך ביתך ואורחין נכנסים אצלך. את שדרכו לאכול פת חטים האכלתו פת חטים, את שדרכו לאכול בשר האכלתו בשר, את שדרכו לשנות יין השקיתו יין. אבל אברהם לא עשה כן אלא יוצא ומהדר בעולם וכשימצא אורחין מכניסן בתוך ביתו את שאין דרכו לאכול פת חטים האכילהו פת חטים, את שאין דרכו לאכול בשר האכילהו בשר, ואת שאין דרכו לשנות יין השקהו יין!

מסכתות קטנות מסכת אבות דרבי נתן נוסחא א פרק ז

Chazal saw that, even though Iyov claimed to be a great ba'al chesed, something was fundamentally missing from his mitzvot compared to Avraham.

20. שמצד הנושא אנו דנים מי הוא צדיק לפי ההכרה שהיכרנו אותו בחושינו. שאם נראהו עושה טוב וסר מרע אנו דנים שהוא צדיק. ובכל זאת יצויר שיהיה צדיק לפי הכרת החושים ושכל זאת יהיה רשע כפי מה שהוא בעצמותו, כי אין אנו משיגים את האדם כפי מה שהוא בעצמותו רק כפי מה שהוא נראה לנו בגופו החיצוני, שהוא הלבוש החיצון המקיף את האדם העצמי שהיה הנפש המסתתרת תחת הגוף. שאי אפשר לנו לדעת עניינה מה היא ומה הוא תנאי הצדק והרשע אצלה, אחר שהחוש לא ישיג את הנפש שהיא עצמות האדם.

מלבים איוב פרק יא, פתיחה למענה השישית מענה צופר

The Malbim stresses that we judge who is a tzadik and who is rasha based on our superficial assessment of their actions, but this is not what defines us spiritually. In fact, the deeper reality of our souls are impossible for others to see. An action may appear good or bad, but this can only be truly assessed in the full context of the person's soul.⁵

21. משה כתב ספרו ופרשת בלעם ואיוב. מסייעא ליה לר' לוי בר לחמא, דא"ר לוי בר לחמא: איוב בימי משה היה ... ואימא: בימי יצחק ... ואימא: בימי יעקב ... ואימא: בימי יוסף ... רבא אמר: איוב בימי מרגלים היה ... יתיב ההוא מרבנן קמיה דר' שמואל בר נחמני ויתיב וקאמר: איוב לא היה ולא נברא אלא משל היה. ... רבי יוחנן ורבי אלעזר דאמרי תרוייהו: איוב מעולי גולה היה ובית מדרשו בטבריא היה ... רבי אלעזר אומר: איוב בימי שפוט השופטים היה ... רבי יהושע בן קרחה אומר: איוב בימי אחשורוש היה ... ואימא: בימי דוד ... רבי נתן אומר: איוב בימי מלכות שבא היה ... וחכ"א: איוב בימי כשדים היה ... ויש אומרים: איוב בימי יעקב היה ודינה בת יעקב נשא ...

בבא בתרא טז.

This section of the Gemara alone (ie aside from other Midrashim) brings 12 opinions as to when Iyov lived!

22. However, in two respects you were lacking in that great attribute of *hesed*, of lovingkindness: (1) You never assumed your proper share of the burdens of communal responsibility and never joined in the community's pain and anguish; (2) nor did you ever properly empathize with the agonies of the individual sufferer. As a kind, good-hearted person, you took momentary pity on the orphan, you were very wealthy and could afford to give substantial charitable contributions without straining your financial resources.

4. Association of suffering with sin is strongly supported in early Christianity, as in Augustine's statement: "Everything that is said to be evil is either sin or punishment for sin" (The Literal Interpretation of Genesis: Unfinished Book, i.3).

5. This may be connected to R. Dessler's famous analysis of the 'nekudat habechira' - the specific point of free will which differs in each person. For a highly developed spiritually attuned person a very slight infraction could be very serious. But for someone raised in a spiritual, moral and ethical vacuum, a very difficult choice to act in a manner which is bad but less abusive may, in fact, be a very great mitzva!

However, *hesed* means more than a passing sentiment, a superficial feeling; *hesed* demands more than a momentary tear or a cold coin. *Hesed* means to merge with the other person, to identify with his pain, to feel responsible for his fate. And this attribute of *hesed* you lacked in your relationships with the community and with the individual.

You were a contemporary of Jacob, who struggled with Laban, with Esau, and with the man at the ford of the Jabbok. Did you seek to help him and offer him of your counsel and wisdom? Who was Jacob? A poor shepherd. And you? A wealthy and influential man. Had you accorded Jacob a proper measure of sympathy, of caring, had you treated him with the attribute of steadfast lovingkindness, then he would not have had to endure so much suffering.

You lived during the time of Moses and were numbered among Pharaoh's advisers. Did you lift a finger when Pharaoh decreed, "Every son that is born shall ye cast into the river" (*Exodus* 1:22), when the taskmasters worked your brethren with rigor? You were silent and did not protest, for you were afraid to be identified with the wretched slaves. To slip them a coin – fine, but to intervene publicly on their behalf – out of the question. You were fearful lest you be accused of dual loyalty.

You were active during the generation of Ezra and Nehemiah and those who went up with them from Babylon. You, Job, with your wealth and influence, could have significantly accelerated the process of *yishuv ha-aretz*, of settling the land of Israel and building the Temple. However, you were deaf to the historical cry of the people; You did not storm and protest against the Sanballats, the Samaritans, and the other Jew-haters who sought to destroy the small Jewish community in Judea and thereby extinguish the last glimmer of hope of God's people. What did you do when those who went up from Babylon cried out, from the depths of pain and despair, "The strength of the bearers of burdens is decayed, there is much rubbish; so that we are not able to build the wall" (*Nehemiah* 4:4)? You stood by idly! You did not participate in the struggle and suffering of those who fought for Judaism, for the land of Israel, and for the redemption; you never offered a single sacrifice on their behalf.

You were concerned only about your own welfare, you would pray and offer a burnt-offering only on your own behalf .... Did you ever once offer a prayer on behalf of a stranger in a spirit of sharing in his grief? No! Don't you know, Job, that prayer is the possession of the community as a whole, and that an individual cannot approach the King and appeal to Him and present his requests before Him unless he redeems himself from his isolation and seclusion and attaches himself to the community? ...

God addressed the friends of Job: "Now therefore, take unto you seven bullocks and seven rams, and go unto My servant Job, and offer up for yourselves a burnt-offering; and My servant Job shall pray for You" (*Job* 42:8). Behold, I will test Job yet again. Let him be scrutinized publicly; will he now know how to pray for his fellowman, how to share in his suffering? Has he learned anything in this hour of calamity and wrath? Has he properly appropriated a new formulation of prayer which includes and encompasses the community? If he pleads on your behalf, then both he and you will be redeemed, "for him I will accept" (*Ibid.*). Then you will know that Job has been delivered from the straits of egoism and has entered into the wide expanses of sympathy with the community and solidarity with one's fellowman, that his sense of detachment has disappeared and in its place a true spirit of communion has emerged.

The great miracle occurred. Job suddenly grasped the true nature of Jewish prayer. In a moment he discovered its plural form, he described the attribute of *hesed* which sweeps the individual from the private to the public domain. He began to live the life of the community, to feel its griefs, to mourn over its calamities, and to rejoice in its happiness. The afflictions of Job found their true rectification when he extricated himself from his fenced-in confines, and the divine wrath abated. "And the Lord turned the captivity of Job, when he prayed for his friends" (*Job* 42:10).

R. Yosef Dov Soloveitchik, *Kol Dodi Dofek*, pp. 58-62 reprinted as *Fate and Destiny* pp. 11-17.

A4] REWARD AND PUNISHMENT IS IN THE NEXT WORLD

23. אמר רבי אלעזר ברבי צדוק: למה צדיקים נמשלים בעולם הזה? לאילן שכולו עומד במקום טהרה ונופו נוטה למקום טומאה. נקצץ נופו - כולו עומד במקום טהרה. כך הקדוש ברוך הוא מביא יסורים על צדיקים בעולם הזה כדי שיירשו העולם הבא. שנאמר: (איוב ח:ז) וְהִנֵּה רִאשִׁיתָךְ מִצֶּעֶר וְאַחֲרִיתָךְ יִשְׁגָּה מָאֵד. ולמה רשעים דומים בעולם הזה? לאילן שכולו עומד במקום טומאה ונופו נוטה למקום טהרה. נקצץ נופו - כולו עומד במקום טומאה. כך הקדוש ברוך הוא משפיע להן טובה לרשעים בעולם הזה כדי לטורדן ולהורישן למדריגה התחתונה. שנאמר: (משלי יד:יב) גֵּשׁ דֶּרֶךְ יֹשֵׁר לִפְנֵי אֱלֹהִים וְאַחֲרִיתָהּ דְּרָכֵי מוֹת.

קידושין מ:

The Gemara compares a tzadik to a tree rooted in a pure place but with some branches that overhang an impure place. Once these branches are removed the tree is fully located in purity. So too, God punishes the righteous in this world for their few misdeeds so that their share of the Next World remains pure⁶.

6. The Ramban presented this argument in his disputations with Christians. They argued that the suffering of the Jews and success of the Christians proves that God has chosen them
To download more source sheets and audio shiurim visit www.rabbimanning.com

24. שכר מצוה בהאי עלמא ליכא. דתניא רבי יעקב אומר: אין לך כל מצוה ומצוה שכתובה בתורה שמתן שכרה בצדה שאין תחיית המתים תלויה בה. בכיבוד אב ואם כתיב: (דברים ה:טו) *למען יאריכון ימיך ולמען ייטב לך*. בשילוח הקן כתיב: (דברים כב:ו) *למען ייטב לך והארכת ימים*. הרי שאמר לו אביו עלה לבירה והבא לי גוזלות ועלה לבירה ושלח את האם ונטל את הבנים, ובחזירתו נפל ומת, היכן טובת ימיו של זה? והיכן אריכות ימיו של זה? אלא למען ייטב לך - לעולם שכולו טוב, ולמען יאריכון ימך - לעולם שכולו ארוך. ודלמא לאו הכי הוה? ר' יעקב מעשה חזא. ודלמא מהרהר בעבירה הוה? מחשבה רעה אין הקדוש ברוך הוא מצרפה למעשה. ודלמא מהרהר בעבודת כוכבים הוה? .... איהו נמי הכי קאמר: אי סלקא דעתך שכר מצוה בהאי עלמא, אמאי לא אגין מצות עליה כי היכי דלא ליתי לידי הרהור.

קידושין לט:

Rabbi Ya'akov states in the Gemara that the rewards (and punishments?) promised in the Torah which result from our actions are all in the Next World. There is no reward in this World.

25. כי בעוד שאנחנו עומדים בעולם המעשה הוא שומר על כל אחד מעשהו. וכבר זמן גבולו עליו לעולם האחר אשר הוא עולם הגמול. והעולם ההוא יבראהו כשישלים כל מספר המדברים אשר חייבה חכמתו שיבראם, שם יגמול הכל כפי מעשיהם.

ספר האמונות והדעות מאמר ה-א

R. Saadia Gaon teaches that the reward for mitzvot is in the World to Come.

26. א הטובה הצפונה לצדיקים, היא חיי העולם הבא; והם החיים שאין עמיהן מות, והטובה שאין עמיהן רעה. הוא שכתוב בתורה, *למען ייטב לך, והארכת ימים* (דברים כב:ו) מפי השמועה למדו *למען ייטב לך* - לעולם שכלו טוב, *והארכת ימים* - לעולם שכלו ארוך; וזה הוא העולם הבא. שכר הצדיקים הוא שיוזכו לנעם זה, ויהיו בטובה זו; ופרעון הרשעים הוא שלא יזכו לחיים אלו, אלא יכרתו וימותו.

רמב"ם הלכות תשובה פרק ח הלכה א

The ultimate reward and punishment is, according to the Rambam, only in the Next World. If so, what does the Rambam do with the explicit reference in the Torah to reward and punishment in THIS world.

27. בזמן שאדם אחד או אנשי מדינה חוטאים ועושה החוטא חטא שעושה מדעתו וברצונו כמו שהודענו ראוי להפרע ממנו והקדוש ברוך הוא יודע איך יפרע. יש חטא שהדין נותן שנפרעים ממנו על חטאו בעולם הזה בגופו או בממונו .... ויש חטא שהדין נותן שנפרעין ממנו לעולם הבא ואין לעובר עליו שום נזק בעולם הזה. ויש חטא שנפרעין ממנו בעולם הזה ולעולם הבא.

רמב"ם הלכות תשובה פרק ו הלכה א

The Rambam seems to understand that some sins are punished in this world, some in the next and some in both.

28. א מאחר שנודע שמתן שכרן של מצוות והטובה שנוזקה לה אם שמרנו דרך ה' הכתוב בתורה היא חיי העולם הבא .... והנזקמה שנוקמין מן הרשעים שעזבו ארחות הצדק הכתובות בתורה היא הברית .... מה הוא זה שכתוב בכל התורה בלה, אם תשמעו וגיע לכם, ואם לא תשמעו יקרא אתכם, וכל אותן הדברים בעולם הזה כגון שבע ורעב, ומלחמה ושלום, ומלכות ושבטות, ושיבת הארץ וגלות, והצלחת מעשה והפסדו, ושאר כל דברי הברית. כל אותן הדברים אמת היו, ויהיו, ובזמן שאנו עושין כל מצוות התורה, גגינו אלינו טובות העולם הזה בלה; ובזמן שאנו עוברים עליהן, תקרא אותנו הרעות הכתובות. ואף על פי כן אין אותן הטובות, הן סוף מתן שכרן של מצוות; ולא אותן הרעות, הן סוף הנזקמה שנוקמין מעובר על כל המצוות.

אלא כך הוא הסע הדברים. הקדוש ברוך הוא נתן לנו תורה זו, עץ חיים, וכל העושה כל הכתוב בה, ויודעו דעה גמורה נכונה זוכה בה לחיי העולם הבא; ולפי גדל מעשיו וגדל חכמתו, הוא זוכה. והבטיחנו בתורה שאם נעשה אותה בשמחה ובטובת נפש, ונהגה בחכמה תמיד שיוסיר ממנו כל הדברים המונעים אותנו מלעשותה, כגון חלי ומלחמה ורעב וכיוצא בהן. ונשפיע לנו כל הטובות המחזקים את ידינו לעשות את התורה, כגון שבע ושלום ורבות כסף וזהב כדי שלא נעסק כל ימינו בדברים שהגוף צריך להן, אלא נשב פנויים ללמד בחכמה, ולעשות המצוה, כדי שנוזקה לחיי העולם הבא. וכן הוא אומר בתורה אחר שהבטיח בטובות העולם הזה, *וצדקה, תהיה-לנו* (דברים ו:כה). וכן הודיענו בתורה שאם נעזב התורה מדעתנו ונעסק בהבלי הזמן, כענין שנאמר *וישמן לשרון ויגעט* (דברים לב:טו) שדין האמת יסיר מן העוברים כל טובות העולם הזה, שהן חזקו ידיהם לבעט, ומביא עליהן כל הרעות המונעים אותן מלקנות העולם הבא, כדי שיאבדו ברשעים. הוא שכתוב בתורה, *ועבדת את איביך, אשר ישלחנו ה'* בך (דברים כח:מח) *תחת, אשר לא עבדת את ה'* (דברים כח:מז). .... שבזמן שאדם טרוד בעולם הזה בחלי ובמלחמה ורעבון, אינו מתעסק לא בחכמה ולא במצוה שבהן זוכין לחיי העולם הבא.

רמב"ם הלכות תשובה פרק ט הלכה א

With regards to this world, the Rambam explains that the reward/punishment promised in the Shema is NOT the reward/punishment for our mitzvot but the OPPORTUNITY to be able to use this world appropriately to gain more true reward in the Next World.

and rejected the Jews. The Ramban responded that, on the contrary, it shows that the Christians are receiving what reward they have in this world so as to be consigned to hell in the next, whereas the Jews are receiving their punishment in this world so as to receive eternal reward in the next!

To download more source sheets and audio shiurim visit www.rabbimanning.com

29. הַצוּרִים תִּמְכִּים פְּעֻלָּו כִּי כָל־דֶּרֶךְוּ מִשְׁפָּט אֶל אֱמוּנָה (רש"י) – לשלם ללדיקים נדקתם לעולם הבא. ואף על פי שמאחר את תגמולם, סופו לאמן את דבריו) וְאֵין עֹנֵל (רש"י) – אף לרשעים משלם שכר נדקתם בעולם הזה) צִדִּיק וְיִשְׁרָר הוּא:

דברים לב: ורש"י

This is also Rashi's position on Chumash. God is faithful - to pay the tzadikim their maximal reward in the Next World and to pay the reshaim their minimal reward in THIS world.

30. ולמה נקראו יסורין של אהבה? והלא יסורין שפירשנו יסורין של עונשין הן על מיעוט עצירות שעשה. כגון שכן באין על שגגת מעשה ועל העלם דבר. כיצד? הרי שכל חלץ בשוגג נקרא חוטא שכן קראתו התורה בכל מקום. ומחו חטאיו שלא נזכר בעצמו ולא היה ירא וחרד על דברי המקום צ"ה שלא יאכל ולא יעשה דבר עד שיצדוק יפה יפה ויתגלה לו הדבר שהוא מותר. וראוי לו לפי גזרותיו של הקדוש ברוך הוא ועל הדרך הזו הוא טעם חטא השגגה בכל התורה. .... לפיכך חס הקדוש ברוך הוא על עמו ועל חסידיו ונתן להם הקרצנות להתכפר בהן השגגות. וכשאין בית המקדש קיים משלח עליהם יסורין למרק מהן אותן שגגות ולהתכפר ביסורין כדי להיותן נקיים לעוה"צ כשם שהקרצנות אהבה וחמלה על ישראל ולקרצן תחת כנפי השכינה .... כך יסורין הללו אהבה וחמלה על האדם. אבל מכל מקום אפי' יסורין אלו לכפרה ולמירוק חטא הן באים ...

רמב"ן תורת האדם שער הגמול

This is also how the Ramban understands the concept of Yissurin Shel Ahava - suffering of love. In his view, this is the punishment for minor sins that the tzadik receives in this world so that their reward can be complete in the NEXT world⁷.

31. I believe that this is a very clear-cut, unequivocal example of how the thematic Halakhah has handled evil. It is a radical approach, of course, simply disposing of it. Sometimes, if a problem is too embarrassing and too tormenting, one simply puts it in the waste basket and ignores it. .... On the one hand, we know that this metaphysic has worked miracles with our people, whose history is a continuous tale of martyrdom and suffering. The Jewish community found in this metaphysic of evil relief, hope and courage. Yet what seemed apodictic and simple to our ancestors, inspired by indomitable faith and a passionate transcendental experience, might prove to be an extremely complicated matter for contemporary egotistic man, who is spiritually uprooted, homeless, and perplexed. I can state with all candor that I personally have not been too successful in my attempts to spell out this metaphysic in terms meaningful to the distraught individual who floats aimlessly in all-encompassing blackness, like a withered leaf on a dark autumnal night tossed by wind and rain. I tried but failed, I think, miserably, like the friends of Job.

R. Yosef Dov Soloveitchik A Halakhic Approach to Suffering, 1961 lecture in *Out of the Whirlwind*, p. 97⁸

Rav Soloveitchik is concerned that this type of theodicy does not comfort modern man in the way that it did previously⁹.

A5] SUFFERING CAN BE AN ATONEMENT FOR THE SINS OF THE GENERATION

32. שיגיעו צרות ויסורים לאיש צדיק, ויהיה זה לכפרת דורו, והנה מחיוב הצדיק הוא לקבל באהבה היסורים שיזדמנו לו לתועלת דורו, כמו שהיה מקבל באהבה היסורים שהיו ראויים לו מצד עצמו, ובמעשה הזה מטיב לדורו שמכפר עליו, והוא עצמו מתעלה עליו גדול, שנעשה מן הראשים בקיבוץ בני העולם הבא, וכמו שזכרנו.

דרך ה' חלק ב פרק ג אות ח

Derech Hashem explains that a tzadik can suffer as a result of the sins of the generation and not their own. This suffering brings atonement to the generation and the tzadik must accept it with love.

B] YISSURIN SHEL AHAVA - DIVINE INTIMACY THEODICIES

• We saw above that Rava gave a list of possible reasons for suffering. First was general sin which affects almost everyone. If one cannot identify a specific area in which to improve the reason for the suffering is likely bitul Torah. But if there is really no bitul Torah then the suffering must be Yissurin Shel Ahava - Afflictions of Love.

7. The Ramban also hints strongly in *Torat Ha-Adam* that, according to Kabbala, a righteous person may suffer because of sins that he committed in a previous life, based on the doctrine of *gilgul neshamot*, transmigration of souls. According to this notion, the wicked prosper because of good deeds performed in a previous life.

8. <http://www.yutorah.org/lectures/lecture.cfm/729756>

9. In fact, this 'Next World' theodicy is more popular with Christian thinkers who see Life After Death as a beatific union with God. See for instance Marilyn Adams, *Horrendous Evils and the Goodness of God* (Cornell University Press, 1999) who argues that God would not make a person's overall existence other than what is good for that person. Since so many people suffer so much in this life, one must see this life in connection to next life, which will in some way redeem the suffering in this world. See also Eleonore Stump, *Wandering in Darkness* (OUP 2010). Stump strongly defends this 'Next World' theodicy.

33. אמר רבא ואיתימא רב חסדא: אם רואה אדם שיסורין באין עליו .... ואם תלה ולא מצא - בידוע שיסורין של אהבה הם, שנאמר: (משלי ג:יב) כִּי אֶת אֲשֶׁר יֶאֱהָב ה' יוֹכִיחַ וְכָאֵב אֶת-בֶּן יִרְצֶה. אמר רבא אמר רב סחורה אמר רב הונא: כל שהקדוש ברוך הוא חפץ בו - מדכאו ביסורין, שנאמר: (ישעיהו נג:י) וְהו' חָפֵץ דָּכְאוֹ הַחֲלִי.

ברכות ה.

Rava understands that God crushes with suffering those whom He loves.

34. לְשִׁמְעֵ-אֶזְוֹן שְׁמַעְתִּידָהּ וְעֵתָה עֵינֵי רֵאָתֶדָהּ:

איוב מב

At the end of his suffering, Iyov feels that his connection with God has deepened. Before he had merely heard about God but now he has seen Him.

35. Some suffering can constitute a religious experience and a path to knowledge of God, to intimacy with the divine. According to this 'divine intimacy theodicy', God sometimes permits personal suffering "in order to provide occasions in which we can perceive God, understand him to some degree, know him, even meet him directly.

Laura Waddell Ekstrom, "A Christian Theodicy" in *The Blackwell Companion to the Problem of Evil*, 266-80:

36. Some religious people report that suffering, instead of being contrary to the love of God, is actually a medium in and through which his love can be experienced.

Diogenes Allen, "Natural Evil and the Love of God" in *The Problem of Evil* (OUP, 1990), 189

- There are also Midrashic sources which seem to indicate that, as part of the intimacy with the Divine, God 'suffers' with us¹⁰.

37. א"ל הקדוש ברוך הוא למשה אי אתה מרגיש שאני שרוי בצער כשם שישראל שרוים בצער הוי יודע ממקום שאני מדבר עמך מתוך הקוצים כביכול אני שותף בצערך

שמות רבה (וילנא) פרשה ב סימן ה

When God appears to Moshe from inside a thorn bush the Midrash portrays God as suffering together with Klal Yisrael.

38. וכן אתה מוצא כל זמן שישראל משועבדין כביכול שכינה משועבדת עמהם. שנ' (שמות כד:י) וַיִּרְאוּ אֶת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וַתַּחַת רַגְלָיו כָּמַעַשֶׁה לְכַבֹּת הַסִּפִּיר. וכשנגאלו מה הוא אומר וְכַעֲצָם הַשָּׁמַיִם לְטָהֵר. ונאמר (ישעיה סג:ט) כָּכָל-צָרְתָם לִנְצֹר. אין לי אלא צרת ציבור, צרת יחיד מניין? ת"ל (תהלים צא:טו) יִקְרָאֵנִי וְאֶעֱנֶהוּ עִמּוֹ-אֲנֹכִי בְצָרָה.

מכילתא דרבי ישמעאל בא - מסכתא דפסחא פרשה יד

God is portrayed as suffering together with the community and with the individual.

39. פליגי בה רבי יעקב בר אידי ורבי אחא בר חנינא. חד אמר: אלו הם יסורין של אהבה - כל שאין בהן בטול תורה ..... וחד אמר: אלו הן יסורין של אהבה - כל שאין בהן בטול תפלה .... אמר להו רבי אבא בריה דרבי חייה בר אבא - הכי אמר רבי חייה בר אבא אמר רבי יוחנן: אלו ואלו יסורין של אהבה הן, שנאמר: (משלי ג:יב) כִּי אֶת אֲשֶׁר יֶאֱהָב ה' יוֹכִיחַ. .... והא אמר רבי יוחנן: דין גרמא דעשירה ביר.

ברכות ה.

R. Yochanan also supports the concept of Yissurin Shel Ahava, even where these prevent a person from tefilla or learning Torah. R. Yochanan himself had experienced terrible suffering, burying many of his children.

40. ביר - כמו צר .... וגזר רבא כרבי יוחנן לא צאו לו יסורין שאין של אהבה.

רש"י שם

Rashi explains that a man as great as R. Yochanan only suffered due to Yissurin Shel Ahava.

10. For a deeper analysis of this see R. Todd Berman's article in *Tradition - Berkovits, Heschel and the Heresy of Divine Pathos*, *Tradition* 54:4 (2022) pp 50-90. R. Berman analyses a controversy on the pages of *Tradition* in 1964 when R. Heschel developed the theology of God's suffering and R. Berkovits responded that this is a heresy reflecting Christian interpretations of the Bible.

41. מדכוכ רגיל לנחם אחרים כך ש"מ דכוו יסורין של אכזב.

תוספות שם ד"ה והאמר רבי

Tosafot agrees and understands that he shared his tragedy with others who were suffering in order to console them that their suffering too could be Yissurin Shel Ahava.

42. רבי חייא בר אבא חלש, על לגביה רבי יוחנן. אמר ליה: חביבין עליך יסורין? אמר ליה: לא הן ולא שכרן. אמר ליה: הב לי ידך! יהב ליה ידיה ואוקמיה. רבי יוחנן חלש, על לגביה רבי חנינא. אמר ליה: חביבין עליך יסורין? אמר ליה: לא הן ולא שכרן. אמר ליה: הב לי ידך! יהב ליה ידיה ואוקמיה. אמאי? לוקים רבי יוחנן לנפשיה! אמרי: אין חבוש מתיר עצמו מבית האסורים.

ברכות ה:

Yet the Gemara continues to relate the sickness of the same two rabbis - R. Chiya bar Abba and R. Yochanan - who had supported the concept of Yissurin Shel Ahava. Their own suffering became so great that they declared they would forgo the reward if the suffering could just stop. In the end what comforted them was a helping hand from a good friend.

43. ... they contain an additional doctrine which is not found in the Law - the doctrine of 'Afflictions of Love' as taught by some of our Sages. According to this doctrine it is possible that a person be afflicted without having previously committed any sin, in order that his future reward may be increased; a view which is held by the Mu'tazilites, but is not supported by any Scriptural text. Be not misled by the accounts of trials, such as 'God tried Abraham' ....

Guide to the Perplexes 3:17

The Rambam rejected entirely the concept of Yissurin Shel Ahava¹¹.

- In Part 3 we will examine 3 more approaches to the Problem of Suffering - Soul-Making Theodicies, Free-Will Theodicies and Anti-theodicies.
- In the final shiur we will be'H examine the issue of Hashgacha Klalit and Pratit in so far as it relates to the Problem of Suffering.

11. For a thorough analysis of the conceptual nature of Yissurin Shel Ahava see R. Michael Harris, "But Now My Eye Has Seen You": Yissurin Shel Ahava as Divine Intimacy Theodicy, The Torah u-Madda Journal (17/2016-17) pp. 64-92.